

12.1.2024

Sosiaali- ja terveysministeriö  
Lausuntopalvelu.fi**ASIA Lausunto sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelyä koske-  
vasta asetuserinnoksesta  
VN/18557/2023**

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt Lääkäripalveluyritykset ry:n lausuntoa erinnoksesta sosiaali- ja terveysministeriön asetukseksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä. Asetus sisältäisi 1.1.2024 voimaan tulleen uuden sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain (703/2023, asiakastietolaki) nojalla annettavan sääntelyn koskien käyttöoikeutta asiakastietoon, sosiaali- ja terveydenhuollon välisen luovutusluvan kohdentamista sekä potilastietojen erityissuojausta.

Sosiaali- ja terveysministeriö on antanut aiemmin voimassa olleen asiakastietolain nojalla asetuksen käyttöoikeuksista asiakastietoon (825/2022, voimaan 30.6.2023). Lausuttavana olevassa asetuserinnoksessa käyttöoikeuksia koskevaa sääntelyä on täydennetty siten, että asetuksessa säädettäisiin myös käyttöoikeuksista sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisissä palveluissa sekä sosiaali- ja terveydenhuollon välillä luovutettuihin tietoihin.

Uuden asiakastietolain 53 §:n mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisissä palveluissa on oikeus saada ja käyttää palvelun toteuttamisen kannalta välttämättömiä asiakastietoja. Sosiaali- ja terveydenhuollon välillä on tiedonsaantioikeus, joka edellyttää asiakkaan antamaa luovutuslupaa, pois lukien tilanteet, joissa asiakas ei muistisairaudesta, tajuttomuudesta tai vastaavasta syystä pysty päättämään luovutusluvan antamisesta.

Käyttöoikeuksien lisäksi uusi asetus sisältäisi sääntelyn sosiaali- ja terveydenhuollon välistä tiedonsaantioikeutta koskevan luovutusluvan kohdentamisesta ja potilastietojen erityissuojauksesta.

Lääkäripalveluyritykset ry (LPY) kiittää lausuntopyynnöstä. Alla ovat Lausuntopalvelussa antamamme vastaukset.

**Näkemyksenne julkisen sosiaalihuollon sosiaalipalvelun toteutuksen tehtävän käyttöoikeuden laajentamisesta palvelun järjestämisessä syntyviin asiakastietoihin (14 §)?**

Käyttöoikeuden laajentaminen palveluiden järjestämisessä syntyviin tietoihin on tarkoituksenmukaista. Kun palveluntuottajilla on käytettävissään kattavasti hoidon ja hoivan toteuttamiseen tarvittavat tiedot, luodaan palveluntuottajille paremmat edellytykset toteuttaa hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevia palveluita.

**Käyttöoikeudet sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisissä palveluissa. Onko asetuserinnoksessa tunnistettu oikein, mitä yhteiset palvelut voivat olla (17 ja 18 §)?**

12.1.2024

Ei. Sosiaali- ja terveyspalveluiden yhteensovittamisen näkökulmasta tietojen käyttöoikeuksien tulisi olla esitettyä laajempia. Yhteiset palvelut on määritelty esityksessä liian suppeasti. Esimerkiksi sosiaalipalveluiden piirissä on useita sellaisia asiakasryhmiä, jotka liikkuvat erilaisten soten avo- ja laitospalveluiden välillä. Tällöin on tärkeää, että kaikilla asiakkaan hoitamiseen ja hoivamiseen osallistuvilla ammattilaisilla on käytettävissä riittävät tiedot hoidon asianmukaiseksi toteuttamiseksi. Asetusluonnoksessa esitetään tietojen käyttöoikeudelle suhteellisen tarkkoja rajoituksia. Lukuisat viittaukset muuhun lainsäädäntöön tekevät pykälien tulkinnasta haastavaa.

**Käyttöoikeudet sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisissä palveluissa. Ovatko terveydenhuollon käyttöoikeudet sosiaalihuollon asiakastietoihin tarkoituksenmukaiset (17 §)**

Ei.

**Käyttöoikeudet sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisissä palveluissa. Ovatko sosiaalihuollon käyttöoikeudet potilastietoihin tarkoituksenmukaiset (18 §)**

Ei. Kaikissa sosiaalihuollon palveluita tuottavissa toimipisteissä, esimerkiksi palvelutaloissa tai kotipalvelussa, ei välttämättä ole aina paikalla terveydenhuollon ammattihenkilöstöä. Sosiaalihuollon henkilöstöllä tulisi siksi olla esitettyä laajemmat potilastietojen käyttöoikeudet, jotta he pystyvät tarvittaessa hyödyntämään tarpeellisia potilastietoja.

**Luovutusluvan kohdentaminen. Onko ehdotus luovutusluvan kohdentamisesta asiakkaan näkökulmasta ymmärrettävä ja selkeä?**

Ei.

**Luovutusluvan kohdentaminen. Mahdollistaako luovutusluvan kohdentaminen asiakkaan tiedollisen itsemääräämisoikeuden toteuttamisen tarkoituksenmukaisella tavalla?**

Ei. Jos ja kun tietojen luovutusluvan kohdentuminen on asiakkaalle epäselvä, ei asiakkaan tiedollinen itsemääräämisoikeus toteudu tarkoituksenmukaisella tavalla.

**Luovutusluvan kohdentaminen. Vastaako luovutusluvan kohdentaminen sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan tarpeita?**

Ei.

**Luovutusluvan kohdentaminen. Onko luovutusluvan mukainen lupien kohdentaminen toteutettavissa esitetyllä tavalla asiakas- ja potilastietojärjestelmiin (huomioiden sekä uusien tietorakenteiden mukaisesti tallennetut tiedot että aiemmin tallennetut tiedot)?**

Kyllä.

**Arvionne asetuksen mukaisen luovutusluvan tietojärjestelmätoteutukseen tarvittavasta ajasta ja kustannuksista:**

Asiakastietolain ja lausunnolla olevan asetuksen edellyttämät muutokset on lähtökohtaisesti toteutettava palveluntuottajien kaikkiin tietojärjestelmiin, joissa käsitellään asiakas- ja potilastietoja. Asetusluonnoksessa esitetyt siirtymäajat ovat ehdottomasti liian lyhyitä. Tarvittavien muutosten kustannukset nousevat huomattavan korkeiksi – ja sitä korkeammiksi, mitä tiukempi toteutusaikataulu muutosten toteuttamiselle asetetaan.

**Käyttöoikeudet sosiaali- ja terveydenhuollon välillä. Ovatko käyttöoikeudet sosiaalihuollon asiakastietoihin terveydenhuollon eri tehtävissä ja palveluissa asianmukaiset, kun tietojen luovuttaminen perustuu asiakkaan antamaan luovutuslupaun? Jos ehdotus ei ole asianmukainen,**

12.1.2024

**kuva tarkemmin millainen käyttöoikeus tulisi olla (esim. mitä tietoja tulisi olla käytettävissä tai mihin tietoihin ei tulisi olla käyttöoikeutta).**

Kyllä.

**Käyttöoikeudet sosiaali- ja terveydenhuollon välillä. Ovatko käyttöoikeudet sosiaalihuollon asiakastietoihin terveydenhuollon eri tehtävissä ja palveluissa asianmukaiset tilanteissa, joissa asiakkaalta ei ole muistisairaudesta tai vastaavan syyn vuoksi voitu saada luovutuslupaa? Jos ehdotus ei ole asianmukainen, kuva tarkemmin millainen käyttöoikeus tulisi olla (esim. mitä tietoja tulisi olla käytettävissä tai mihin tietoihin ei tulisi olla käyttöoikeutta).**

Kyllä.

**Käyttöoikeudet sosiaali- ja terveydenhuollon välillä. Ovatko käyttöoikeudet potilastietoihin sosiaalihuollon eri tehtävissä ja palveluissa asianmukaiset, kun tietojen luovuttaminen perustuu asiakkaan antamaan luovutuslupaan? Jos ehdotus ei ole asianmukainen, kuva tarkemmin millainen käyttöoikeus tulisi olla (esim. mitä tietoja tulisi olla käytettävissä tai mihin tietoihin ei tulisi olla käyttöoikeutta).**

Kyllä.

**Käyttöoikeudet sosiaali- ja terveydenhuollon välillä. Ovatko käyttöoikeudet potilastietoihin sosiaalihuollon eri tehtävissä ja palveluissa asianmukaiset tilanteissa, joissa asiakkaalta ei ole muistisairaudesta tai vastaavan syyn vuoksi voitu saada luovutuslupaa? Jos ehdotus ei ole asianmukainen, kuva tarkemmin millainen käyttöoikeus tulisi olla (esim. mitä tietoja tulisi olla käytettävissä tai mihin tietoihin ei tulisi olla käyttöoikeutta).**

Kyllä.

**Potilastietojen erityissuojaus. Kannatatteko esitettyjä laajennoksia erityissuojaukseen?**

Kyllä.

**Muita kommentteja asetuseräluonnoksesta:**

Asetuksen tarkoitus ja tavoitteet ovat kannatettavia, mutta luovatko asetus ja uusi asiakastietolaki parhaat mahdolliset edellytykset sote-tietojen hyödyntämiselle?

Asiakastietojen käsittelyä koskevan sääntelyn pitäisi olla riittävän yksinkertaista ja selkeää, jotta palvelunjärjestäjät ja -tuottajat pystyvät vaivatta sitä soveltamaan sekä asiakkaat riittävässä määrin ymmärtämään.

Onko asetuseräluonnos linjassa hallitusohjelman kirjausten ja tavoitteiden kanssa? Asetus ei saisi hankaloittaa potilas- ja asiakastiedon käyttöä, hyödyntämistä ja liikkuvuutta. Se ei myöskään saisi lisätä kohtuuttomasti palveluntuottajien ja -järjestäjien kustannuksia.

LPY esittää, että asiakastietolaista tehdään vielä huolellinen vaikutusarviointi sekä sen toiminnallisuudesta että talousvaikutuksista. Vaikutusarviossa on pystyttävä vastaamaan myös kysymykseen, kuinka kyseinen lainsäädäntö tukee sote-uudistuksen tavoitteiden saavuttamista.

Lääkäripalveluyritykset ry:n puolesta,

Ismo Partanen  
toiminnanjohtaja